EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 5.6.2019.
COM(2019) 540 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Atjaunināta informācija par Grieķijas pastiprinātu uzraudzību – 2019. gada jūnijs

{SWD(2019) 540 final}

KONTEKSTS

Ekonomikas attīstību un politiku Grieķijā uzrauga saskaņā ar Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu un pastiprinātas uzraudzības sistēmu atbilstīgi Regulai (ES) Nr. 472/2013 [1]. Aktivizējot Grieķijas pastiprināto uzraudzību [2], atzīts, ka vidējā termiņā Grieķijai arī turpmāk ir jāpieņem pasākumi, lai novērstu ekonomikas un finanšu grūtību cēloņus vai varbūtējos cēloņus, vienlaikus īstenojot strukturālas reformas, lai atbalstītu noturīgu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi.

Pastiprināta uzraudzība nodrošina visaptverošu pamatu ekonomikas attīstības uzraudzībai un tādas politikas īstenošanai, kas vajadzīga, lai nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomikas atveseļošanos. Minētās uzraudzības ietvaros ir paredzēts regulāri novērtēt jaunākās ekonomiskās un finanšu norises Grieķijā, kā arī uzraudzīt valsts finansēšanas nosacījumus un atjaunināt parāda atmaksājamības analīzi. Pastiprināta uzraudzība arī nodrošina pamatu, lai novērtētu vispārējās saistības, ko Grieķija uzņēmusies Eurogrupas sanāksmē 2018. gada 22. jūnijā – turpināt un pabeigt reformas, kas pieņemtas saskaņā ar Eiropas Stabilizācijas mehānisma (ESM) programmu, un nodrošināt, ka tiek saglabāti atbilstīgi finanšu palīdzības programmām pieņemto svarīgo reformu mērķi. Grieķija atkārtoja šīs saistības Eurogrupas 2019. gada 5. aprīļa paziņojumā [3]. Šajā kontekstā pastiprināta uzraudzība nodrošina pamatu, lai varētu uzraudzīt to, kā tiek īstenotas īpašas saistības – līdz pieņemtajam termiņam (2022. gada vidum) pabeigt svarīgas strukturālās reformas, kas tika sāktas saskaņā ar programmu sešās būtiskās jomās, proti: i) fiskālā un strukturālā politika, ii) sociālā labklājība, iii) finanšu stabilitāte, iv) darba un produktu tirgi, v) privatizācija un vi) valsts pārvaldes modernizācija [4]. Piecpadsmit īpašo saistību izpildes termiņš ir 2019. gada vidū, un to izpildes gaita tiek novērtēta šajā ziņojumā.

Šis ir trešais pastiprinātās uzraudzības ziņojums attiecībā uz Grieķiju. Tas tiek sagatavots kopā ar Grieķijas stabilitātes programmas novērtējumu un Komisijas ieteikumu par Grieķijai adresētajiem ieteikumiem Eiropas pusgada ietvaros. Šā ziņojuma pamatā ir konstatējumi, kas gūti Komisijas vizītē Atēnās 2019. gada 6.–8. maijā sadarbībā ar ECB [5]. SVF piedalījās 2019. gada IV panta uzraudzības cikla kontekstā, savukārt ESM piedalījās savas agrīnās brīdināšanas sistēmas ietvaros un saskaņā ar 2018. gada 27. aprīļa Saprašanās memorandu par darba attiecībām starp Eiropas Komisiju un ESM.

Eurogrupa 2018. gada 22. jūnijā vienojās, ka Grieķijas parāda samazināšanas pasākumu kopumā būtu jāietver stimuli, lai nodrošinātu programmā apstiprināto reformu pasākumu stingru un pastāvīgu īstenošanu. Šajā nolūkā, pamatojoties uz pozitīviem ziņojumiem atbilstīgi pastiprinātai uzraudzībai, Grieķijai atsevišķās daļās reizi pusgadā līdz 2022. gada vidum tiks darīti pieejami daži saskaņoti parāda pasākumi, ja tā izpildīs savas saistības attiecībā uz reformu nepārtrauktību un pabeigšanu. Pēc Eurogrupas 2019. gada 5. aprīļa sanāksmes tika darīta pieejama no politikas atkarīgu parāda pasākumu pirmā daļa, ņemot vērā novērtējumu par Grieķijas saistību izpildi līdz 2018. gada beigām, kas ietverts atjauninātā pastiprinātas uzraudzības ziņojumā, kuru Komisija pieņēma 2019. gada 3. aprīlī [6].

EKONOMIKAS PROGNOZES

Paredzams, ka Grieķijas ekonomikas atveseļošanās 2019. gadā turpināsies. Pēc izaugsmes tempa 1,9 % apmērā 2018. gadā tiek prognozēts, ka reālais IKP pieaugums 2019. un 2020. gadā ik gadu sasniegs 2,2 % un to galvenokārt atbalstīs iekšzemes pieprasījums. Privātais patēriņš ir bijis stabils ekonomikas atveseļošanās

---

([1]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 472/2013 (2013. gada 21. maijs) par to eurozonas dalībvalstu ekonomiskās un budžeta uzraudzības pastiprināšanu, kurās ir vai kurām draud nopietnas finanšu stabilitātes grūtības (OV L 140, 27.5.2013., 1. lpp.).

([2]) Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2018/1192 (2018. gada 11. jūlijs) par pastiprinātas uzraudzības aktivizēšanu Grieķijā (OV L 211, 22.8.2018., 1. lpp.) un Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2019/338 (2019. gada 20. februāris) par pastiprinātas uzraudzības pagarināšanu attiecībā uz Grieķiju.

([3]) https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/04/05/eurogroup-statement-on-greece-of-5-april-2019/

([4]) https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf

([5]) ECB darbinieki piedalījās pārskatīšanas vizītē saskaņā ar ECB kompetencēm un tādējādi nodrošināja speciālās zināšanas par finanšu sektora politiku un makroekonomiski svarīgiem jautājumiem, piemēram, par galvenajiem fiskālajiem mērķiem, ilgtspēju un finansējuma vajadzībām. Pirms pārskatīšanas vizītes notika tehniska vizīte 1.–4. aprīlī.

([6]) Tā kā pusei no pagājušā gada un visām šā gada palielinātās procentu likmju starpības iemaksām bija tiesības uz atbrīvojumu, no politikas atkarīgie parāda pasākumi izņēmuma kārtā sasniedza aptuveni 970 miljonus EUR. https://www.esm.europa.eu/press-releases/efsf-approves-reimbursement-and-reduction-step-interest-margin-greece

veicinātājs, un tiek prognozēts, ka arī 2019. gadā tam būs labi rādītāji. Saskaņā ar budžeta plāniem izaugsmi šogad var atbalstīt arī publiskā sektora patēriņš, lai gan tas, ka Grieķija pastāvīgi nepilnīgi izmanto līdzekļus, nozīmē lejupvērstu risku. Tas pats attiecas uz publiskajiem ieguldījumiem, savukārt ieguldījumu mājokļos pieaugums liecina par to, ka mājokļu tirgus ir ceļā uz normalizāciju, cīnoties ar grūtībām, ko rada joprojām sarūkošais banku kreditēšanas piedāvājums šajā tirgus segmentā. Starp galvenajiem izaugsmes virzītājspēkiem 2018. gadā bija lieliski eksporta rādītāji, taču sagaidāms, ka 2019. gadā tie kļūs mēreni, ņemot vērā ārējās vides pasliktināšanos. Tomēr tiek prognozēts, ka preču un pakalpojumu eksports palielināsies reālā izteiksmē par gandrīz 5 % 2019. gadā un gandrīz par 4 % 2020. gadā.

Darba tirgū ir vērojami turpmāki uzlabojumi, lai gan bezdarba līmeņa kritums 2018. gada oktobrī apstājās pie 18,6 %, paliekot aptuveni šādā līmenī līdz 2019. gada februārim. Nodarbinātība februārī salīdzinājumā ar stāvokli pirms gada joprojām uzrādīja pieaugumu par 2,4 %, lai gan tas atspoguļo iepriekšējos ieguvumus nodarbinātības jomā, nevis nesenus uzlabojumus. Ir paredzēta detalizēta uzraudzība, lai novērtētu nesenās minimālās algas palielināšanas un par minimālo algu mazākas algas atcelšanas ietekmi uz darba tirgus atveseļošanās tempu. Paredzams, ka 2019. gadā inflācija saglabāsies zema un pieaugs tikai pēc 2020. gada, samazinoties izlaides starpībai.

Īstermiņa un vidēja termiņa prognozē dominē lejupvērsti riski. Šī prognoze lielā mērā ir atkarīga no tehniskiem pieņēmumiem par ieguldījumiem un parastajiem izdevumiem paredzētā budžeta maksimālā apjoma īstenošanu. Neaizsargātība banku sektorā un algu izmaksu palielināšanās varētu radīt papildu problēmas attiecībā uz iekšzemes pieprasījuma un jo īpaši ieguldījumu tendenču atlabšanu. Ja ārējā vide pasliktināsies vairāk, nekā paredzēts, vai ja būs lielāka blakusietekme uz Grieķiju, atlabšana var izrādīties gausāka.

FISKĀLĀ POLITIKA UN PERSPEKTĪVA

Grieķija 2018. gadā ir pārsniegusi noteikto primāro pārpalikuma mērķvērtību 3,5 % apmērā no IKP galvenokārt tāpēc, ka pastāvīgi netiek pilnīgi īstenots izdevumu maksimālais apjoms, īpaši publisko ieguldījumu jomā. Nominālā vispārējās valdības budžeta bilance trešo gadu pēc kārtas uzrādīja pārpalikumu (1,1 % no IKP), savukārt primārais pārpalikums, ko uzrauga ar pastiprinātu uzraudzību, sasniedza 4,3 % no IKP – tas ir krietni vairāk par mērķi. Primārais pārpalikums būtu bijis vēl lielāks, bet jaunā fiskālā telpa ļāva valsts pārvaldes iestādēm nokārtot neparedzētās saistības, kas izriet no tiesas lēmuma, un 2018. gada beigās samaksāt mājsaimniecībām no ienākumiem atkarīgu pabalstu. Lielākoties izdevumu neizpilde ir saistīta ar budžeta maksimālo apjomu noteikšanu tādā līmenī, kas pārsniedz budžeta vienību faktisko izlietošanas spēju, un tas pasvītro nepieciešamību pienācīgi novērtēt situāciju saistībā ar lieliem izdevumu projektiem un izstrādāt reālas jaunu politikas jomu izmaksu aplēses. Šīs problēmas pastāv jau vairākus iepriekšējos gadus. Eiropas iestādes palīdz valsts pārvaldes iestādēm novērst līdzekļu sistemātisku nepilnīgu izlietojumu nolūkā uzlabot budžeta praksi un pilnībā izmantot resursus, kas izaugsmes atbalstam pieejami publiskajiem ieguldījumiem gan no ES, gan no valsts avotiem.

Komisijas 2019. gada pavasara prognozē, kas publicēta pirms jaunu fiskālo pasākumu pieņemšanas 2019. gada 15. maijā, norādīts, ka primārais pārpalikums 2019. gadā sasniegs 3,6 % no IKP, kas ir ievērojami mazāk (par 0,5 % no IKP), nekā Grieķijas iestādes prognozējušas Stabilitātes programmā. Prognožu atšķirības galvenokārt ir saistītas ar valsts pārvaldes iestāžu labvēlīgāko makroekonomikas scenāriju un pieeju publisko ieguldījumu budžeta sadalei starp struktūrām ārpus vispārējās valdības un tās iekšienē. Konkrētāk, tas ietver tās izdevumu daļas pārdali citur, kura iepriekš bija paredzēta ieguldījumam valsts uzņēmumiem paredzētās dotācijās, saņēmējiem dotācijas neizmantojot papildu tēriņiem. Šī grāmatvedības darbība uzlabo bilanci valsts pārvaldes iestāžu prognozē (0,3 % no IKP 2019. gadā un 0,2 % no IKP 2020. gadā). Tā kā nav pienācīgas informācijas par papildu dotāciju veidu vai konkrētajiem saņēmējiem, Eiropas iestāžu prognozēs šī izdevumu pārdale netiek atspoguļota. Gluži pretēji – Eiropas iestāžu sagatavotās fiskālajās prognozēs tiek pieņemta maksimālā apjoma pilnīga izpilde saskaņā ar standarta praksi.

Grieķijas iestādes savā Stabilitātes programmā paziņoja par nodomu neīstenot iepriekš likumā noteikto ienākuma nodokļa kredītu paketi, kurai bija jāstājas spēkā 2020. gada janvārī. Tas nozīmē neīstenot pasākumus, kas paplašina nodokļu bāzi un rada fiskālo telpu 1 % apmērā no IKP izaugsmi veicinošām nodokļu sistēmas reformām.

2019. gada 15. maijā un tādējādi pēc Stabilitātes programmas iesniegšanas valsts pārvaldes iestādes pieņēma pastāvīgu fiskālo pasākumu kopumu, kas saskaņā ar Eiropas iestāžu aplēsēm radīs fiskālās izmaksas vairāk nekā 1 % apmērā no IKP 2019. gadā un turpmāk. Pasākumi ietver jaunas maksājumu shēmas parādiem par nodokļiem, sociālās nodrošināšanas fondos un pašvaldībām, atsevišķu PVN likmju samazināšanu, 13. pensijas ieviešanu un iepriekš veiktās apgādnieka zaudējuma pensiju reformas atcelšanu. Eiropas iestāžu prognozes liecina, ka fiskālo pasākumu pieņemšana 2019. gada 15. maijā rada risku saistībā ar pieņemtā primārā pārpalikuma mērķa 3,5 % apmērā no IKP sasniegšanu 2019. gadā un turpmāk. Riska lielums būs atkarīgs no jauno maksājumu shēmu ieviešanas un to ietekmes uz esošajām shēmām. Turklāt, kā jau izklāstīts Grieķijas Stabilitātes programmas novērtējumā, pasākumi arī rada bažas saistībā ar budžeta vidēja termiņa mērķa (VTM) sasniegšanu strukturālā izteiksmē 2020. gadā. 2019. gada rudenī tiks veikts atkārtots novērtējums par atbilstību Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvās daļas prasībām, pārskatot arī piemērojamo standartu attiecībā uz neto izdevumu pieaugumu 2020. gadā.

2019. gada 15. maijā pieņemto fiskālo pasākumu kvalitāte rada bažas, ņemot vērā mērķi padarīt publisko finansējumu labvēlīgāku izaugsmei un novirzīt lielāku daļu no sociālajiem izdevumiem tām grupām, kas visvairāk pakļautas nabadzības riskam. Piemēram, jaunās maksājumu shēmas ir ļoti ilgas (120 mēneša maksājumi), un shēmas ietver tikai ierobežotus noteikumus maksātspējas novērtēšanai; tiek atgādināts, ka ar būtisku reformu, kas tika ieviesta 2013. gadā, visas agrākās maksājumu shēmas tika aizstātas ar vienu "pamata" shēmu, kura pieejama saskaņā ar stingriem atbilstības kritērijiem. Zemākas PVN likmes pārtikas produktiem, restorāniem un pārtikas pakalpojumiem, elektroenerģijai un gāzei ir pretrunā 2015. gada jūlijā pieņemtajam būtiskajam pasākumam, vienlaikus tiek saglabāta ļoti augstā 24 % standarta likme, un tas vēl vairāk palielina PVN iztrūkumu, kam jau ir 2. augstākais rādītājs ES. Turklāt pastāvīgas 13. pensijas ieviešana un atbilstības kritēriju atvieglošana saistībā ar apgādnieka zaudējuma pensijām daļēji maina attiecīgi 2012. un 2016. gadā pieņemtos pasākumus. Šīs reformas palielinās publiskos izdevumus pensijām, kas jau tā ir augstākie ES kā daļa no IKP, un tās ir pretrunā pasākumiem, kuri pieņemti 2019. gada budžetā un novirza lielāku izdevumu daļu sociālajiem pabalstiem jauniešiem un darbspējīga vecuma iedzīvotājiem, kas saskaras ar daudz lielāku nabadzības risku. Kopumā pieņemtie pasākumi attiecībā uz pensijām un PVN ir vērsti uz patēriņu un absorbēs ievērojamu fiskālās telpas apjomu, kas 2017. gadā pieņemtajos tiesību aktos bija paredzēts izaugsmi veicinošiem darbaspēka un uzņēmumu ienākuma nodokļu likmju samazinājumiem.

Grieķijas iestādes paziņoja par nodomu šā gada rudenī pieņemt papildu ekspansīvu fiskālo pasākumu kopumu 2020. gadam. Tas ietver nodokļu likmju samazinājumu, kā arī virkni atbrīvojumu un nodokļu izdevumu vai subsīdiju. Valsts pārvaldes iestādes ir sniegušas tikai daļēju šo pasākumu fiskālās ietekmes novērtējumu – kopējā summa ir 1,2 miljardi EUR jeb 0,6 % no IKP. Patlaban šie paziņojumi ir nodomu paziņojumi par politiku nākotnē, un novērtējumu par pasākumu kvalitāti un to ietekmi uz saskaņoto fiskālo mērķu sasniegšanu varēs veikt tikai tad, ja faktiski tiks iesniegti sīki izstrādāti priekšlikumi.

Grieķijas iestādes arī ir paziņojušas par nodomu pārskatīt vienošanos, kas 2018. gada jūnijā tika panākta ar Eiropas partneriem attiecībā uz ikgadējiem primārā pārpalikuma mērķiem 3,5 % no IKP līdz 2022. gadam. Saistībā ar to valsts pārvaldes iestādes apsver iespēju daļu no naudas rezervēm, kuras radījis 2016.–2018. gada fiskālais pārsniegums, pārnest uz darījuma kontu. Jebkurš priekšlikums, kas maina vienošanos, kura 2018. gada jūnijā tika panākta ar Eiropas partneriem, būtu jāapspriež Eurogrupā saistībā ar atjauninātu parāda atmaksājamības analīzi.

Grieķijas publiskās finanses joprojām saskaras ar būtiskiem fiskāliem riskiem saistībā ar notiekošām tiesas prāvām un iespēju, ka tiks paplašināti izņēmumi no vienotās atalgojuma skalas. Kopš otrā pastiprinātās uzraudzības ziņojuma publicēšanas nav kļuvusi zināma nekāda jauna informācija par izskatāmo lietu saistībā ar pensijām, un ir kļuvis zināms Valsts padomes nolēmums (kurš vēl nav publicēts), ka sezonālo prēmiju samazinājumi atbilst konstitūcijai. Turklāt ir jau sākuši materializēties riski vienotās atalgojuma skalas integritātei, un tas joprojām rada bažas. To pamatā galvenokārt ir 2018. gada oktobra lēmums nepiemērot atsevišķām Finanšu ministrijas amatpersonām vienotā atalgojuma skalu, un kopš tā laika lēmums ir paplašināts, attiecinot to arī uz citām publiskām struktūrām. Lai gan šā pasākuma izmaksas ir salīdzinoši ierobežotas, palielinās iespēja, ka citas publisko amatpersonu grupas to apstrīdēs juridiskā ceļā un/vai ka tas tiks turpmāk brīvi paplašināts. Vienotas atalgojuma skalas izveide bija viena no būtiskajām reformām, kas tika īstenota atbilstīgi finanšu palīdzības programmām. Ja ar tiesu nolēmumiem tiks atcelti programmas ietvaros saskaņoto reformu būtiski strukturālie elementi, šādu nolēmumu atkārtotās fiskālās sekas lielā mērā būtu jānovērš, īstenojot pasākumus tajā pašā politikas jomā.

FISKĀLĀ STRUKTURĀLĀ POLITIKA

Grieķija ir guvusi panākumus *ENFIA* īpašuma nodokļa vērtēšanas sistēmas reformā, lai gan vēl nav pabeigti sagatavošanās darbi, lai 2019. gada vidū varētu pielīdzināt īpašumu vērtības. Ir panākts ievērojams progress vērtēšanas procesa operatīvajos, IT un juridiskajos aspektos, un ir panākta vienošanās, ka 2019. gada vidū nav nepieciešams jauns valsts mēroga vērtējums, kuru veiktu vērtētāji (tā bija īpaša apņemšanās). Tajā pašā laikā ir jāpabeidz darbs pie īpašuma nodokļu vērtības daļējas pielīdzināšanas 2019. gadā, kas valsts pārvaldes iestādēm ir starpsolis, lai līdz 2020. gadam pilnībā saskaņotu īpašuma nodokļu zonālās vērtības ar tirgus cenām.

Ir vērojams progress attiecībā uz citām mazākām nodokļu politikas reformām. Ar tehniskā atbalsta palīdzību pašlaik tiek pārskatīta zīmognodevas sistēma un uzņēmumu vadītāju iespējamā individuālā atbildība par nodokļu pārkāpumiem.

Darbinieku pieņemšana darbā Publisko ieņēmumu neatkarīgajā iestādē (*IAPR*) joprojām ir lēna. 2019. gada pirmajā ceturksnī bija vērojams tikai neliels pieaugums; ja saglabāsies pašreizējā darbā pieņemšanas tendence, pastāv risks, ka īpašās saistības līdz 2019. gada beigām netiks izpildītas. Turklāt gada sākumā tika pieņemti vairāki papildu pasākumi, lai nodrošinātu, ka tiek turpināta *IAPR* kapacitātes stiprināšana, un nākamajos mēnešos ir gaidāmi turpmāki pasākumi, jo īpaši saistībā ar cilvēkresursu reformu, stratēģiskā plāna īstenošanu un IT pasākumiem.

Panākumi citu saistību un reformu punktu īstenošanā ir dažādi. Muitas jomā vērojams pastāvīgs progress kontrabandas apkarošanas stratēģijas un degvielas tvertņu rīcības plāna īstenošanā. Darbs elektronisko maksājumu veicināšanas jomā norit labi, bet, no otras puses, vēl nav pabeigts plānotais aktīvu reģistrs. Visbeidzot, nesens likuma grozījums rada IT sistēmu ģenerālsekretariāta un *IAPR* pienākumu iespējamu pārklāšanos, un ir svarīgi vienoties par sadarbības sistēmu.

***IAPR* izklāstīto galveno darbības rādītāju 2019. gada pirmā ceturkšņa rezultāti ir neviennozīmīgi.** Nodokļu iekasēšana norit sliktāk par plānoto, taču ir vērojama atbilstība galvenajiem darbības rādītājiem lielākajā daļā citu jomu, tostarp iekasēšanā pēc revīzijām. Sociālā nodrošinājuma parāda iekasēšanas kopīgais centrs (*KEAO*) turpina sasniegt mērķus attiecībā uz sociālā nodrošinājuma parādu iekasēšanu – tie ir vērienīgāki nekā iepriekšējā gadā, lai gan parādu iekasēšana 2019. gada aprīlī salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās. *IAPR* un *KEAO* strādā pie tā, lai stiprinātu savstarpējo sadarbību saskaņotā sistēmā. Šajā sakarā bez turpmākas kavēšanās būtu jāpieņem attiecīgie tiesību akti, lai *KEAO* varētu piemērot *IAPR* izmantoto tādu personu/struktūru klasifikāciju, kuras tiek uzskatītas par tādām, kam ir "neiekasējami" parādi.

Ir pieņemtas jaunas maksājumu shēmas attiecībā uz nodokļu, sociālā nodrošinājuma un pašvaldību parādu ar līdz pat 120 mēneša maksājumiem. Tas maina būtisku reformu, kas tika ieviesta 2013. gadā, aizstājot agrākās norēķinu shēmas ar vienu "pamata" shēmu, kura pieejama saskaņā ar stingriem atbilstības kritērijiem, un tādējādi tiek atjaunotas iepriekšējo shēmu dizaina problēmas. Lai gan sociālā nodrošinājuma parāda tvērums ir mērķtiecīgāks, jo uzmanības centrā ir pašnodarbinātie un tiesības tiek saistītas ar iemaksām, jaunajā nodokļu maksāšanas shēmā nav konkrētu prioritāšu saistībā ar atbilstīgumu vai iepriekšēja dzīvotspējas novērtējuma. Ņemot vērā iepriekšējo pieredzi, paziņojums par jaunu maksājumu shēmu var būt veicinājis ieņēmumu iekasēšanas vājināšanu un var radīt riskus maksājumu disciplīnai.

Panākumi nokavēto maksājumu segšanas jomā joprojām ir neapmierinoši. Grieķijas iestādes ir apņēmušās līdz 2019. gada vidum nokārtot visus nokavētos maksājumus, izvairīties no jaunu nokavēto maksājumu uzkrāšanās (nepārtraukta rīcība) un pabeigt to reformu īstenošanu, uz kurām norādīja Grieķijas Revīzijas palāta. Neraugoties uz to, ka nokavēto maksājumu neto apjoms pēc programmas beigām ir samazinājies, samazinājuma temps ir ievērojami palēninājies un dažās nozarēs joprojām tiek radīti jauni nokavētie maksājumi. Neto nokavēto maksājumu apjoms 2019. gada marta beigās bija 1,4 miljardi EUR, un, lai gan tas ir par 0,3 miljardiem EUR mazāk nekā programmas beigās (2018. gada augustā), tas ir tādā pašā līmenī kā 2018. gada decembra beigās. No kopumā 7 miljardiem EUR, kas izmaksāti nokavēto maksājumu veikšanai programmas laikā, 2019. gada aprīļa beigās vēl ir neizmantots 0,1 miljards EUR.

Valsts pārvaldes iestādes pašlaik īsteno strukturālus pasākumus, lai novērstu nokavēto maksājumu pārvaldības trūkumus, ievērojot Grieķijas Revīzijas palātas sniegtos sistēmiska rakstura ieteikumus. Šajā nolūkā valsts pārvaldes iestādes ir guvušas panākumus divu rīcības plānu īstenošanā – Galvenā grāmatvedības

biroja un *IAPR* atbildības jomās. Abos rīcības plānos izklāstīto reformu īstenošanu kopumā Grieķijas Revīzijas palāta vērtēs 2019. gada vidū izpildes kontroles revīzijā.

Tika panākta vienošanās par to, ka tiek atceltas *ex ante* revīzijas, ko veic Grieķijas Revīzijas palāta attiecībā uz struktūrām ārpus centrālās valdības. Valsts pārvaldes iestādes ir grozījušas attiecīgos tiesību aktus, lai nodrošinātu, ka slimnīcām un sociālo pabalstu aģentūrai vairs nepiemēro *ex ante* revīzijas, bet atcelšana atlikušajiem ārpusbudžeta fondiem un pašvaldībām tiks piemērota 2019. gada jūlija beigās, ņemot vērā kapacitātes apsvērumus. Valsts pārvaldes iestādes ir apņēmušās veikt konkrētu papildu darbību kopumu, lai nodrošinātu to, ka *ex ante* revīziju atcelšana, kas tuvina Grieķiju starptautiskajai praksei, norit netraucēti. Valsts pārvaldes iestādēm būs jāievēro nokavēto maksājumu pilnīgas likvidēšanas plāns un jāīsteno papildu darbības nokavēto maksājumu strukturālo cēloņu likvidēšanai.

Attiecībā uz citām publisko finanšu pārvaldības reformām valsts pārvaldes iestādes virzās uz priekšu, ieviešot Valsts kases vienoto kontu Grieķijas Bankā un izveidojot Vienoto kontu karti. 2019. gada pirmajos mēnešos ir gūti zināmi panākumi attiecībā uz Valsts kases vienoto kontu, tomēr vissvarīgākie pasākumi vēl ir jāveic. Svarīgs starpposms bija vienotās kontu kartes 2019. gada valsts budžetam ieviešana, un valsts pārvaldes iestādēm būs jāturpina to pilnveidot, lai līdz 2023. gadam nodrošinātu Vienotās kontu kartes pilnīgu īstenošanu.

SOCIĀLĀ LABKLĀJĪBA

Valsts pārvaldes iestādes nesen pieņēma tiesību aktus, ar ko atceļ svarīgus 2012. un 2016. gadā pieņemto pensiju reformu elementus un rada pensiju izdevumu (kā daļas no IKP) palielinājumu. Valsts pārvaldes iestādes 2019. gada maijā atcēla 2016. gada apgādnieka zaudējuma pensiju reformu, ar kuru tiesības uz pensiju tika modernizētas un pielīdzinātas citu dalībvalstu standarta praksei, atvieglojot atbilstības kritērijus un palielinot tiesības. Turklāt valsts pārvaldes iestādes ir atjaunojušas pastāvīgu 13. pensiju, kas tika likvidēta 2012. gadā. Abi pasākumi samazinās to sociālo pabalstu relatīvo īpatsvaru, no kuriem labumu gūst jaunieši un darbspējīgā vecuma iedzīvotāji, kam nabadzības risks ir daudz augstāks, nekā pensionāriem.

Pēdējā laikā ir uzlabojies līdzekļu atgūšanas temps veselības aprūpes jomā, un pašlaik turpinās 2018. gada izdevumu atgūšana (2019. gada vidus īpašās saistības). Aptuveni viena trešdaļa līdzekļu ir atgūta saistībā ar ambulatorajiem medikamentiem un zālēm, ko izplata aptiekās, kuras ir saistītas ar valsts veselības apdrošināšanas fondu, bet saistībā ar privāti sniegtiem pakalpojumiem summa 2018. gadam vēl nav aprēķināta. Vēl joprojām pastāv neatgūtas summas no iepriekšējiem gadiem. Neraugoties uz iekasēšanas uzlabojumiem, jaunu neatgūtu līdzekļu rašanās norit straujā tempā un laika gaitā ir palielinājusies līdz līmenim, kas drīz vien varētu kļūt neilgtspējīgs. Tas uzsver nepieciešamību pielikt lielākas pūles, lai īstenotu strukturālus pasākumus, kas izstrādāti, lai ierobežotu piedāvājuma radīto pieprasījumu. Šajā ziņā daži neseni pasākumi, tostarp izmaiņas zāļu pārcenošanas mehānismā, ir nepareizā virzienā un var saasināt situāciju attiecībā uz sloga sadalījumu starp publisko sektoru un privātajiem uzņēmumiem.

Primārās veselības aprūpes ieviešana notiek, tomēr tā ir lēna un valstī pastāv ievērojamas atšķirības. Valsts pārvaldes iestādes izpildīja 2018. gada beigu apņemšanos atvērt vismaz 120 primārās veselības aprūpes vienības un jau ir pārsniegušas mērķi ar 124 šādām vienībām. Tomēr primārās veselības aprūpes plašāka ieviešana notiek lēni un ar nevienmērīgu sadalījumu visā valstī, un daļēji tas ir saistīts ar problēmām ģimenes ārstu pieņemšanā darbā.

Progress saistībā ar centralizētu iepirkumu veselības aprūpes jomā ir lēns, un personāla trūkums ierobežo iespējas sākt jaunas konkursa procedūras. Nepieciešamā minimālā personāla līmeņa sasniegšana būs viens no noteicošajiem faktoriem veselības aprūpes jomas centralizētā publiskā iepirkuma struktūras spējai efektīvi un sistemātiski darboties, lai panāktu potenciālos ietaupījumus, ko nodrošina centralizēts iepirkums.

Sociālās labklājības jomā tika ieviests jauns mājokļu pabalsts īrniekiem, vēl vairāk uzlabojot Grieķijas sociālās labklājības sistēmas efektivitāti. Shēma attiecas uz pārmērīgu mājokļa izmaksu slogu, paredzot no ienākumiem atkarīgu subsīdiju mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem, lai maksātu īres maksu par galveno dzīvesvietu. 2019. gada aprīļa beigās ir pieņemti aptuveni 240 000 pieteikumu, kas aptver aptuveni 630 000 personu (gandrīz 6 % Grieķijas iedzīvotāju) – šis rezultāts atbilst sākotnēji cerētajam.

Invaliditātes pabalstu sistēmas reforma virzās uz priekšu, taču ievērojami kavējas. Visā valstī tiek pakāpeniski ieviestas modernizētas un vienkāršotas procedūras. Jaunā pieeja invaliditātes statusa noteikšanai, pamatojoties gan uz medicīnisku, gan funkcionālu novērtējumu (kuras piemērošana ir 2019. gada vidus īpašās saistības), ir jāizstrādā, pamatojoties uz izmēģinājuma projektu, kas saņēma Pasaules Bankas tehnisko atbalstu. Ņemot vērā administratīvo kavēšanos, izmēģinājuma projekta novērtēšanu paredzēts pabeigt tikai gada beigās, un tas nozīmē, ka projektu varēs noslēgt tikai 2020. gadā. Būtu jānosaka pārskatīts grafiks, kurā sīki izklāstīti starpposma pasākumi un galīgais pieņemšanas termiņš.

Tuvojas beigām sociālās solidaritātes ienākumu shēmas termiņš. 2019. gada pirmajos četros mēnešos shēma sasniedza aptuveni 270 000 mājsaimniecību (aptuveni 500 000 personu) ar gada izmaksām aptuveni 680 miljonu EUR apmērā. Tas ir nedaudz mazāk nekā iepriekšējā gadā, iespējams, atspoguļojot efektīvākas kontroles un atbilstības pārbaužu apvienojumu ar ekonomiskās un sociālās situācijas uzlabošanos kopumā. Tikmēr virzās uz priekšu sociālās solidaritātes ienākumu otrā un trešā pīlāra īstenošana (2019. gada beigu īpašās saistības). Attiecībā uz otro pīlāru (sociālā iekļaušana) visā valstī ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu ir izveidots kopienu centru tīkls, paplašinot koordinētu sociālo pakalpojumu sniegšanu vietējā līmenī. Attiecībā uz trešo pīlāru (integrācija darba tirgū) valsts pārvaldes iestādes pāriet uz sistemātiskāku pieeju aktīvas darba tirgus politikas izstrādei un pārvaldībai, ko pašlaik pārbauda izmēģinājuma projektā.

FINANŠU SEKTORA POLITIKA

Finanšu nozares stāvoklis joprojām ir sarežģīts, uzlabojumi notiek ļoti lēni un joprojām pastāv būtiska neaizsargātība. Pozitīvi ir tas, ka Grieķijas banku likviditāte ir vēl vairāk uzlabojusies. Grieķijas bankas galvenokārt paļaujas uz savām iekšējām spējām piesaistīt kapitālu, kuras ir ievērojami pasliktinājusi to zemā rentabilitāte, kas saistīta ar aktīvu zemo kvalitāti. Lai gan banku sistēmas kapitāla pozīcija kopumā bija adekvāta, 2018. gadā tā nedaudz pasliktinājās zemas rentabilitātes un aktīvu zemas kvalitātes apstākļos, savukārt atliktie nodokļu kredīti joprojām veido ievērojamu daļu no pirmā līmeņa kapitāla. Ieņēmumus nenesoši aizdevumi (INA) ir pakāpeniski samazinājušies, taču 2018. gada beigās to līmenis joprojām ir augsts, sasniedzot 81,8 miljardus EUR salīdzinājumā ar augstāko apjomu 107,2 miljardi EUR 2016. gada martā. Tas nozīmē, ka INA īpatsvars ir 45,4 %, kas ir par 1,8 procentpunktiem zemāks nekā iepriekšējā gadā. Neraugoties uz līdz šim panākto progresu, ir vēl jāpieliek lielas pūles, lai panāktu ātrāku INA samazinājumu.

Turpinās darbs pie vairākām iniciatīvām, lai stiprinātu INA noregulējuma sistēmu, taču īstenošanas temps joprojām ir nevienmērīgs un ir nepieciešami papildu centieni. Konkrētāk jāmin turpmākais.

- Elektroniskas izsoles tiek veiktas visā teritorijā, lai gan nedaudz lēnākā tempā. Tomēr liela daļa izsoļu (saskaņā ar Grieķijas iestāžu sniegtajiem datiem – aptuveni divas trešdaļas 2019. gada pirmajā ceturksnī) ir atcelta, apturēta vai nesekmīga. Līdz šim nav veikti nekādi pasākumi šo jautājumu risināšanai. Valsts pārvaldes iestādes kopā ar Grieķijas Banku asociāciju (ziņojums jāiesniedz 2019. gada septembrī) izvērtē iespējamus procesuālus pārkāpumus, un, ņemot vērā notiekošo Grieķijas Civilprocesa kodeksa īstenošanas pārskatīšanu, ir jāveic ietekmes mazināšanas pasākumi.

- Neizskatīto lietu skaita pakāpeniska izskaušana saistībā ar mājsaimniecību maksātnespējas regulējumu ievērojami atpaliek no grafika. Tiek vākti un apstrādāti dati par tiesās neizskatīto lietu izskatīšanu mājsaimniecību maksātnespējas jomā; šā procesa pabeigšanai būtu jāpalīdz valsts pārvaldes iestādēm līdz 2019. gada jūnija beigām izstrādāt pārskatītu rīcības plānu, savukārt jaunā galvenās dzīvesvietas aizsardzības mehānisma ietekme būtu jāņem vērā uz gada otru pusi. Sākotnējie dati liecina par lietu skaita pieaugumu 2019. gada pirmajā ceturksnī, kamēr valsts pārvaldes iestādes savās indikatīvajās aplēsēs paredzēja samazinājumu. Tādēļ ir svarīgi palielināt lietu apstrādes jaudu, lai līdz 2021. gadam varētu pilnībā izskatīt visas neizskatītās lietas.

- Pēc tam, kad tika pieņemti primārie un sekundārie tiesību akti, ar ko tiek izveidota jauna sistēma atbilstīgu galveno dzīvesvietu aizsardzībai, lai atbalstītu ieņēmumus nenesošu aizdevumu pārstrukturēšanu, turpinās tehniskais darbs pie elektroniskās platformas. Procesa sarežģītība ir novedusi pie sākotnējā grafika pārskatīšanas, un šobrīd ir paredzēts, ka platforma sāks darboties 2019. gada jūlija beigās. Tam nebūtu jāietekmē plānotās darbības beigas 2019. gada beigās, tomēr tas var negatīvi ietekmēt izpildes procedūru 2019. gada otrajā un trešajā ceturksnī. Attiecībā uz Komisijas pieprasīto valsts atbalsta apstiprinājumu Grieķijas iestādes plāno drīzumā iesniegt oficiālu pieprasījumu. Svarīgs

vēl neatrisināts jautājums attiecībā uz jaunās sistēmas efektivitāti saistībā ar INA noregulējumu ir nepieciešamā norakstījumiem piemērojamā nodokļu režīma, kurš beidzās 2018. gada beigās, pagarināšana, kas būtu jāveic laikus.

- Saistībā ar otro pastiprinātās uzraudzības ziņojumu Grieķijas iestādes apņēmās turpmākajos mēnešos visaptveroši saskaņot un pilnveidot bankrota un maksātnespējas režīmus. Grieķijas iestādes ierosināja šo jautājumu risināt vai nu tiesību aktu izstrādes komitejā, vai darba grupā. Tās apņēmās drīzumā iesniegt konkrētāku priekšlikumu, lai gan līdz šim tas nav saņemts.

- Notiek darbs pie pārskatītā Civilprocesa kodeksa īstenošanas novērtēšanas – tas tuvojas datu vākšanas posma beigām.

- Valsts pārvaldes iestādes ziņoja par turpmākiem panākumiem finanšu apmācības nodrošināšanā tiesnešiem, jo īpaši mājsaimniecību maksātnespējas jomā. Valsts pārvaldes iestādes ir arī turpinājušas iecelt amatā nesen pabeigtu tiesas lietvežu atlases konkursu uzvarētājus.

- Lai gan līdz 2019. gada pirmajam ceturksnim bija vērojams neliels ārpustiesas noregulējuma mehānisma izmantošanas pieaugums, bažas rada nesen pieņemtie regulējuma grozījumi. Šie grozījumi jau otro reizi kopš likuma pieņemšanas vēl vairāk pagarināja termiņu attiecībā uz laika ierobežojumu, kas noteikts parāda iekļaušanai pārstrukturēšanā. Stingra termiņa noteikšana ir šā mehānisma būtiska iezīme, jo tas attur no stratēģiskas saistību neizpildes plānošanas un tādējādi palīdz novērst bezrūpīgas rīcības risku.

- Lielais apjoms valsts garantēto aizdevumu, kurus pieprasīts atmaksāt, tiek apstrādāts lēni, un ir bieži noraidīšanas gadījumi. Rīcības plāns, ko valsts pārvaldes iestādes pieņēma 2019. gada martā, līdz šim darbojas, taču tas neļauj pilnībā apstrādāt aktivizētās garantijas samērīgā termiņā. Tiek apsvērti daži papildu pasākumi, jo īpaši pagaidu personāla pieņemšana darbā, lai risinātu apstrādes procesa jautājumu.

- Noderīgi elementi INA noregulējuma rīkkopā varētu būt labi izstrādātas sistēmiskas iniciatīvas. Ir vajadzīgi turpmāki centieni rūpīgi pārbaudīt visas pieejamās politikas iespējas, kas varētu palīdzēt visām bankām ātri panākt INA samazinājumu. Valsts pārvaldes iestādes turpina darbu pie aktīvu aizsardzības shēmas, bet līdz šim nav gūti panākumi, noskaidrojot, vai shēmu var papildināt arī ar aktīvu pārvaldības uzņēmumu.

Saskaņā ar Grieķijas saistībām Eurogrupā Grieķijas Finanšu stabilitātes fonda statuss paliks nemainīgs, un tā turpinās centienus sasniegt galīgo mērķi, proti, turpmākajos gados atkārtoti privatizēt savas daļas sistēmiskajās bankās. Joprojām tiek apspriesta valsts pārvaldes iestāžu iespējamā iesaiste fonda atsavināšanas stratēģijas pēdējā īstenošanas posmā. 2019. gada maija sākumā tika beidzot aizpildīti brīvie amati gan fonda valdē (tostarp izpilddirektora vietnieka amats), gan vispārējā padomē.

DARBA TIRGUS

Grieķijas iestādes turpina uzraudzīt darba tirgu un algu attīstību un plāno veikt minimālās algas nesenā palielinājuma *ex-post* novērtējumu. Šajā nolūkā Nodarbinātības ministrija ir izstrādājusi uzraudzības instrumentu, kura pamatā ir administratīvie dati. Saskaņā ar provizoriskiem datiem nodarbinātības pieaugums privātajā sektorā pirmajos mēnešos pēc minimālās algas palielinājuma (no 2019. gada aprīļa līdz februārim) bija stabils, ievērojami palielinoties reģistrēto līgumu skaitam. Papildu datu avotu izmantošanai un iekļaušanai būtu jādod iespēja labāk novērtēt neseno politikas izmaiņu ietekmi, un paredzams, ka 2019. gada jūnijā sāksies Pasaules Bankas tehniskais atbalsts šajā ziņā.

Raiti norit rīcības plāns nedeklarēta darba apkarošanai. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2018. gadā tika veikts lielāks pārbaužu skaits, un pārbaužu rezultātu dati liecina par pozitīvu ainu, nedeklarēta darba izplatībai augsta riska nozarēs pastāvīgi samazinoties.

2019. gada maijā tika pieņemta jauna norma par atlaišanas noteikumiem (saskaņā ar kuru atlaišana nav spēkā, ja tai nav "pamatota iemesla"). Grieķijas iestādes uzskata, ka šī norma būtiski nemaina spēkā esošos

noteikumus, jo darba ņēmēju tiesības netikt atlaistiem bez "pamatota iemesla" jau bija ieviestas Grieķijas tiesību sistēmā, 2016. gadā ratificējot pārskatīto Eiropas Sociālo hartu. Vēl nav zināms, cik lielā mērā jaunais noteikums, par kuru valsts pārvaldes iestādes apgalvo, ka tas ir vērsts uz juridiskās skaidrības uzlabošanu, ietekmēs atlaišanu kopējo skaitu, novedīs pie tiesas prāvu skaita pieauguma, jo lielāks skaits atlaišanas lēmumu tiks apstrīdēts tiesā, un/vai uzlabos šādu lietu izskatīšanu tiesās.

Grieķijas izglītības sistēma saskaras ar ilgstošām problēmām. To vidū ir nepietiekams resursu piešķīrums, neliela autonomija, slikti izglītības rezultāti, prasmju neatbilstība un trūkumi augstākās izglītības iestāžu pārvaldībā. Tā kā nav veikta visaptveroša iepriekšēja novērtēšana, nav skaidrs, kā pašreizējā politika pārveidot tehniskās izglītības iestādes par universitātēm uzlabos sadrumstaloto augstākās izglītības kopainu vai vajadzību palielināt terciārās izglītības nozīmi darba tirgū. Šajā kontekstā tiek atgādināts, ka ESAO 2018. gada valsts pārskatā par Grieķiju [7] tika sniegti īpaši politikas ieteikumi, lai uzlabotu sistēmas kvalitāti un efektivitāti.

PRODUKTU TIRGI UN KONKURĒTSPĒJA

Neraugoties uz pēdējos gados panākto progresu, attiecībā uz konkurētspēju Grieķija joprojām saskaras ar būtiskām problēmām. To apliecina stagnācija vai pat neliela pasliktināšanās saistībā ar virkni plaši izmantotu konkurētspējas rādītāju (piemēram, Pasaules Bankas *Doing Business* rangā) [8]. Uzlabota darījumdarbības vide palīdzētu arī risināt produktivitātes lēna pieauguma strukturālo daļu, novēršot krīzes izraisīto ieguldījumu nepietiekamību, kvalificēta darbaspēka emigrāciju un joprojām augsto ilgstošā bezdarba līmeni.

Vēl ir daudz darāmā saistībā ar eksporta veicināšanu, lai līdz 2025. gadam sasniegtu valsts pārvaldes iestāžu noteikto eksporta/IKP mērķi 50 % apmērā. Divu ar to saistīto rīcības plānu īstenošanas gaita ir bijusi neviendabīga. Būtu jācenšas palielināt eksportētāju bāzi, kā arī visas Grieķijas ekonomikas tieksmi eksportēt. Jāturpina darbs, lai novērstu nevajadzīgus procesuālos šķēršļus tirdzniecībai un palielinātu ekonomikas atvērtību, tostarp turpinot racionalizēt muitas procedūras ar Komisijas dienestu sniegto tehnisko atbalstu.

Norisinās nozīmīgs darbs ieguldījumu licencēšanas reformas jomā. Neraugoties uz kavēšanos dažās jomās, reformā, šķiet, kopumā tiek ievēroti termiņi attiecībā uz īpašām ieguldījumu licencēšanas saistībām turpmākajos gados (IKT sistēma, pārbaužu pamatlikums, vienkāršošanas paplašināšana, traucējumu klasifikācijas reforma). Kaut arī ir atzinīgi vērtējami turpmāki centieni izpildīt reformu saistības, joprojām ir neskaidra esošo kontroles mehānismu piemērotība, lai ierobežotu iespējamu politikas maiņas risku. Ir vajadzīga visu ieinteresēto personu aktīvāka iesaiste, lai nodrošinātu līdz šim īstenoto reformu integritāti un nodrošinātu reformas pabeigšanu nākotnē.

Ir svarīgi novērtēt pēdējos gados pieņemto produktu tirgus reformu faktisko ietekmi, lai vajadzības gadījumā tās varētu pielāgot un nostiprināt. Ietekmes novērtējums, ko par reformām aptieku, bezrecepšu zāļu un mazumtirdzniecības svētdienās jomā ir veicis Plānošanas un ekonomikas pētniecības centrs, liecina, ka šīm reformām jau ir bijusi pozitīva ietekme uz konkurenci un darbvietu radīšanu. Plānošanas un ekonomikas pētniecības centrs 2019. gada septembrī sniegs šo reformu ietekmes atjauninātu novērtējumu, kā arī veiks ietekmes novērtējumu par iepriekšējām reformām, kas skar inženierus (tostarp publiskos inženierus), juristus un privātklīnikas.

Pēdējos mēnešos ir turpinājis attīstīties kadastra projekts. Komisija ir pieņēmusi lēmumu ar struktūrfondu līdzekļiem līdzfinansēt pēdējo līgumu kopumu (aptuveni 84 miljoni EUR), un ir darīts pieejams tehniskais atbalsts [9]. Pašreizējais īpašumu deklarēšanas posms valstī norit apmierinoši, strādā elektroniska platforma un visā Grieķijā darbojas ievērojams skaits kadastra biroju. Tomēr panākumi, izveidojot kadastra iestāžu struktūru

---

([7]) *Education for a Bright Future in Greece*, ESAO, 2018. gada aprīlis

([8]) Problēmas Grieķijas darījumdarbības vidē tika apspriestas Eiropas Pusgada konferencē, kuru 2019. gada martā Atēnās organizēja Eiropas Komisija sadarbībā ar Ekonomikas un rūpniecības pētniecības fondu (*IOBE*). https://ec.europa.eu/info/events/integrating-greece-european-semester-policy-framework-2019-mar-20_en

([9]) *Commission Implementing Decision C(2019)299 of 23.1.2019 approving the financial contribution to the major project "Compilation of the preliminary cadastral base-maps and development of the cadastral database for public presentation in the areas of the 4th generation of cadastral surveys" selected as part of the operational programme "Competitiveness, Entrepreneurship and Innovation" in Greece.*

nākotnei, ir bijuši neviendabīgi, un valdība ir apņēmusies nostiprināt komandu, kas īsteno pāreju uz jauno aģentūru, kā arī sagatavot detalizētu plānu hipotēku biroju integrācijai, lai ievērotu Pasaules Bankas ieteikumā noteiktos termiņus.

Paredzams, ka meža karšu sagatavošana (2019. gada vidus saistība) notiks laikā. 2019. gada maijā ir apskatei augšupielādētas meža kartes 55 % teritorijas un no tām kartes 41 % teritorijas jau ir ratificētas; plānots, ka līdz 2019. gada jūlijam tiks izveidotas kartes 98 % teritorijas. Par atlikušajiem 2 % valsts meža karšu līgumi noslēgti 2019. gada maijā, un tās tiks pabeigtas līdz 2020. gada februārim. Nesen pieņemtā Valsts padomes lēmumā tika raisīti jautājumi par "ēku sakopojumu" pagaidu izslēgšanu no meža kartēm. Valsts pārvaldes iestādes plāno drīzumā pieņemt tiesību aktus, lai kliedētu Valsts padomes bažas un izvairītos no ietekmes uz meža karšu savlaicīgu izstrādi.

Enerģētikas tirgus reformu īstenošanas gaita pēdējo mēnešu laikā ir manāmi palēninājusies. Uzņēmuma *PPC* lignīta ražotnes atsavināšana (2018. gada beigu kavētas īpašās saistības) tika atsākta pēc pirmā termiņa beigām, kurā netika pieņemti nekādi piedāvājumi. Tika panākta vienošanās par jaunu grafiku, kuram būtu jānoslēdzas 2019. gada jūnija beigās un kurā par visiem piedāvājumiem būtu jāsaņem godīguma atzinums. Pēc apspriešanās ar Enerģētikas un vides ministriju *PPC* pieņēma vienpusēju lēmumu par procesa termiņa pagarināšanu līdz 15. jūlijam, tādēļ process noteiktajā termiņā nenoslēgsies. Lai gan Grieķija ir veikusi dažus sākotnējus pasākumus, lai ieviestu elektroenerģijas tirgus mērķa modeli (2019. gada vidus īpašās saistības), pašlaik šķiet skaidrs, ka tekošās dienas, nākamās dienas un balansēšanas tirgu darbības uzsākšana, kas jau kavējas salīdzinājumā ar sākotnējo plānu par 2019. gada aprīli, nenotiks vēl līdz 2020. gadam. Šīs kavēšanās ietekmēs Grieķijas sasaisti ar blakus esošajiem Itālijas un Bulgārijas tirgiem. Tajā pašā laikā *NOME* elektroenerģijas izsoles turpinājās ar piešķirtajiem apjomiem, un kavēšanās ar lignīta ražotnes atsavināšanu nozīmēja, ka netika iedarbināts plānotais korekcijas mehānisms. Pozitīvi vērtējams tas, ka *PPC* tirgus daļa ir pamazām samazinājusies, 2019. gada martā noslīdot zem 77 % salīdzinājumā ar 80 % laikā, kad tika sagatavots pēdējais pastiprinātās uzraudzības ziņojums, taču tas joprojām nedaudz atpaliek no sākotnējā programmas mērķa, proti, *PPC* tirgus daļai līdz 2020. gadam noslīdēt līdz mazāk nekā 50 %. Nesen publiskotie *PPC* 2018. gada finanšu rezultāti uzrāda ievērojamu rentabilitātes kritumu un naudas plūsmas pasliktināšanos – tas prasa apņēmīgus centienus risināt strukturālus jautājumus, tostarp cenu noteikšanas politiku un kavēto maksājumu iekasēšanu. Tajā pašā laikā reformas gāzes tirgū kopumā ir pavirzījušās uz priekšu, pabeidzot pārvades tīkla operatora *DESFA* pārdošanu un gāzes piegādes uzņēmuma *DEPA* sadalīšanu tirdzniecības un infrastruktūras daļās, lai sagatavotu saskaņotos privatizācijas darījumus atbilstīgi nodalīšanas prasībām. Atjaunojamo energoresursu (AER) kontā saglabājās pārpalikums, tomēr naudas plūsmas problēmas joprojām ietekmē AER ražotājus.

GRIEĶIJAS AKTĪVU UN LĪDZDALĪBAS KORPORĀCIJA (*HCAP*) UN PRIVATIZĀCIJA

Grieķija 2018. gada jūnijā uzņēmās saistības pret Eiropas partneriem turpināt un pabeigt svarīgo darbu, ko veic *HCAP*, kura vienā institucionālajā struktūrā apvieno nozīmīgu aktīvu un akciju daļu publiskos uzņēmumos. Eurogrupas 2018. gada jūnija paziņojumā ir paredzēts, ka *HCAP* stratēģiskais plāns tiks īstenots pastāvīgi. Turklāt valsts pārvaldes iestādes apņēmās līdz 2019. gada vidum pabeigt visu valsts uzņēmumu (VU) valžu locekļu pārskatīšanu un vajadzības gadījumā aizstāšanu. Stratēģiskā plāna īstenošana ir notikusi, kā plānots, un valžu pārskatīšana virzās uz priekšu apmierinoši. Līdz šim *HCAP* savos tiešajos un citos meitasuzņēmumos ir iecēlusi 39 valdes locekļus (ar izpildpilnvarām un bez tām). Tādējādi, lai nodrošinātu, ka process laika gaitā saglabājas ilgtspējīgs un efektīvs, profesionāliem valdes locekļiem ir jānodrošina konkurētspējīga atlīdzība.

Panākumi gūti arī tādu VU pārvaldības uzlabošanā, kuri ir daļa no *HCAP*. Ir sākusies tāda koordinācijas mehānisma īstenošana, kurš reglamentē valsts pārvaldes iestāžu un *HCAP* mijiedarbību saistībā ar *HCAP* iekļauto VU pilnvarām un mērķiem, un pirmajiem četriem VU tas jau ir krietni pavirzījies uz priekšu. Tomēr nesen pieņemti tiesību akti un darbības atsevišķās nozarēs (piemēram, reģionālajās lidostās), iespējams, pārklājas ar koordinācijas mehānisma darbību vai ietekmē *HCAP* tiesības attiecībā uz konkrētiem tai nodotajiem aktīviem – tas būtu jālabo un jānovērš tā turpināšanās.

Aktīvu attīstības plāna īstenošana ir ļoti svarīga, lai stimulētu privātos ieguldījumus, palielinātu efektivitāti un nodrošinātu valstij finansējumu. 2018. gada jūnijā valsts pārvaldes iestādes iepretim Eurogrupas partneriem uzņēmās īpašās saistības īstenot aktīvu attīstības plānu, ko atjaunināsik pēc sešiem

mēnešiem, un šajā sakarībā līdz 2019. gada vidum pabeigt darījumus saistībā ar *Hellenic Petroleum* (*HELPE*) un *Alimos* piestātni. Turpmākas saistības tika uzņemtas attiecībā uz 2019. gada beigām un laiku pēc tam. Turklāt projekta sarežģītības dēļ darījums saistībā ar *Hellinikon* (bijušās Atēnu starptautiskās lidostas atrašanās vietas attīstība, 2018. gada beigu īpašās saistības) joprojām nav noslēgts, neraugoties uz ievērojamajiem panākumiem. *Hellinikon* jomā valsts pārvaldes iestādes ir turpinājušas centienus izstrādāt nosacījumus, kas ļautu nodot daļas izvēlētajam ieguldītājam. Ja valsts pārvaldes iestādes turpinās ievērojamos centienus, darījuma finansiālā noslēgšana varētu būt iespējama turpmākajos mēnešos.

Progress saistībā ar darījumiem aktīvu attīstības plānā, ko paredzēts pabeigt 2019. gadā (2019. gada vidus un beigu īpašās saistības), atpaliek no grafika, un panākumus ar mazākiem darījumiem negatīvi kompensē kavējumi citur. Situāciju var rezumēt šādi.

- *Alimos* jahtu piestātne. Izraudzītais pretendents tika izvēlēts e-izsoles procedūrā 2019. gada aprīlī; progress ir apmierinošs, lai gan darījuma finansiālā noslēgšana nav gaidāma ātrāk par 2019. gada ceturto ceturksni.

- *Hellenic Petroleum* (*HELPE*) darījumu raksturo kavējumi, jo kopīgajai pārdošanai netika iesniegts neviens saistošs piedāvājums. Ar Grieķijas iestādēm ir panākta vienošanās, ka Grieķijas Republikas Aktīvu attīstības fondam (*TAIPED*) tiek piešķirtas tehniskās pilnvaras izpētīt visas iespējas veikt darījumu.

- 30 % Atēnu starptautiskās lidostas (*AIA*) pārdošana. Process ir apstājies sakarā ar nesaskaņām starp Grieķijas iestādēm un *AviAlliance* (40 % akciju turētāju *AIA*) saistībā ar korporatīvajām pārvaldības tiesībām, kas pievienotas 30 % akciju pārdošanai. Grieķijas iestādes apņēmās nekavējoties atrisināt šo jautājumu, lai līdz 2019. gada jūnija beigām sāktu konkursu par 30 % *AIA* pārdošanu.

- *DEPA* – gāzes publiskais uzņēmums. Uzaicinājumu izteikt ieinteresētību attiecībā uz *DEPA Commercial* 50 % plus vienas akcijas pārdošanu ir paredzēts publicēt tuvāko nedēļu laikā, un tam vajadzētu būt saskaņā ar laika grafiku, par kuru vienojušās valsts pārvaldes iestādes un Eiropas iestādes.

- *Egnatia* darījums paredz piešķirt ilgtermiņa koncesiju automaģistrāles un tās triju vertikālo asu ekspluatācijai un uzturēšanai. Valsts pārvaldes iestādes 2019. gada janvārī vienojās par vairākiem pasākumiem, lai novērstu ilgstošos šķēršļus koncesijai. Lielākā daļa saskaņoto darbību, kas bija jāīsteno līdz šim, ir īstenotas atbilstoši tehniskajām iespējām. Valsts pārvaldes iestādēm ir obligāti jāpabeidz visi nepabeigtie pasākumi, kas vajadzīgi, lai varētu iesniegt saistošus piedāvājumus.

- Reģionālās ostas. Pastāv liela ieguldītāju interese par konkrētu un/vai apvienotu ostu darbību/pakalpojumu sniegšanu, slēdzot apakškoncesijas līgumus *Alexandroupolis*, *Kavala* (2019. gada beigu īpašās saistības), *Igoumenitsa* un *Kerkyra* (2021. gada vidus īpašās saistības) ostās. Tomēr, lai varētu izteikt interesi par abām ostām, ir nepieciešams iepriekš izdot kopīgu ministru lēmumu, kurā būs iekļautas konkrētās darbības, uz kurām attiecas apakškoncesija, kā arī maksas, kas apakškoncesionāriem būs jāmaksā attiecīgajām ostas iestādēm.

PUBLISKĀ ADMINISTRĀCIJA UN TIESU VARA

Kopumā ir gūti panākumi attiecībā uz 2019. gada vidus īpašajām saistībām publiskā sektora reformas jomā. Attiecībā uz neatkarīga novērtējuma sagatavošanu par aizkavēto administratīvo sekretāru atlases procesu valsts pārvaldes iestādes ir pieprasījušas Komisijai tehnisku atbalstu, un galīgo novērtējumu ir paredzēts pabeigt līdz 2019. gada jūnijam, bet līdz 2019. gada septembrim būs jāveic turpmāki pasākumi; tajā pašā laikā administratīvo sekretāru iecelšanas temps joprojām ir ļoti lēns. Atlases process ir pabeigts attiecībā uz visiem 90 ģenerāldirektoriem, savukārt ir iecelta viena trešdaļa direktoru (pārējos paredzēts iecelt līdz jūlija beigām), un paredzams, ka līdz jūnija beigām tiks sākts nodaļu vadītāju atlases process, kas tiks pabeigts līdz oktobrim. Uz priekšu virzās 3. mobilitātes cikls, kas tika uzsākts 2018. gada augustā; lai gan procesam raksturīgi kavējumi un ir jānovērš šķēršļi, struktūru un pieteikumu skaita pakāpenisks pieaugums katrā ciklā ir atzinīgi vērtējams signāls, ka publiskais sektors ir pieņēmis šo publiskās administrācijas reformu. Darbības novērtēšanas ciklu 2018. gadam paredzēts pabeigt laikā.

Tiek turpināts darbs, lai izveidotu integrētu cilvēkresursu pārvaldības sistēmu, kurai vajadzētu būt pabeigtai līdz 2019. gada beigām. Konkrētāk, 745 vispārējās valdības struktūras (aptuveni puse no visām) ir pabeigušas digitālo struktūrshēmu, un ir izstrādāti gandrīz 135 000 darba aprakstu (t. i., aptuveni 70 % no visām amata vietām). Kad šis pasākums būs veiksmīgi pabeigts, tas nodrošinās galvenos elementus integrētai cilvēkresursu pārvaldības sistēmai.

Nav daudz panākts esošās darba klasifikācijas sistēmas racionalizēšanā, lai to saskaņotu ar funkcijām vispārīgajos darba aprakstos. Lai gan pirmā ministriju darba grupas sanāksme maijā bija atzinīgi vērtējams pirmais solis, valsts pārvaldes iestādēm būtu jāpaātrina ceļveža īstenošana, pilnībā izmantojot arī sniegto tehnisko atbalstu.

Ir panākts progress attiecībā uz tiesību aktu kodifikāciju, pieņemot likumu, kas nostiprina Centrālās kodifikācijas komitejas pilnvaras, bet darbs pie starpministriju koordinācijas ir apstājies. Ir svarīgi skaidri definēt tiesību aktu kodifikācijas procesa darbības detaļas un funkciju sadalījumu, tostarp starp Centrālo kodifikācijas komiteju un ministrijām. Ir sākts tehnisks darbs, lai sagatavotu vienotu Darba likumu kodeksu un Darba reglamentējošo noteikumu kodeksu (2020. gada vidus īpašās saistības), tomēr konkrēta progresa vēl nav. Starpministriju koordinācijas jomā nav konkrēta progresa kopš starpministriju rokasgrāmatas pieņemšanas 2018. gada jūnijā, un ir paredzams, ka Koordinācijas ģenerālsekretariāts pirms nākamā pastiprinātās uzraudzības ziņojuma sagatavos atjauninātu informāciju par sāktajām un plānotajām darbībām.

Eiropas iestādes turpina rūpīgi uzraudzīt darbā pieņemšanas apjomu publiskajā sektorā. Šķiet, ka darbā pieņemšanas plāns 2019. gadam, kā arī 2020.–2022. gadam, kas iekļauts 2018. gada vidēja termiņa fiskālajā stratēģijā, atbilst "viens iekšā, viens ārā" darbā pieņemšanas principam jaunu pastāvīgo publiskā sektora darbinieku pieņemšanā darbā, lai gan pagaidu darbinieku maksimālais skaits 2018. gadā netika ievērots. Tiek lēsts, ka 2019. gadā pagaidu darbinieku skaits būs jāsamazina par aptuveni 1550 darbiniekiem, lai saglabātu noteikto publiskā sektora kopējo lielumu. Attiecībā uz efektīvu uzraudzību joprojām ir jāīsteno saskaņotās darbības, kuru mērķis ir uzlabot ziņojumus par skaitīšanu, bet atjauninātā darbinieku skaits 2019. gadā vēl nav augšupielādēts skaitīšanas tīmekļa vietnē.

Nesen pieņemti noteikumi par algām apdraud vienoto atalgojuma sistēmu, un vēl nav pieņemti vairāki lēmumi šīs reformas pabeigšanai. Lai gan nesen pieņemto lēmumu par to, lai paplašinātu jēdziena "personiskas atšķirības" piemērošanu, to attiecinot uz dažām ministrijām, faktiskās fiskālās izmaksas ir nelielas, tas rada strukturālas problēmas un fiskālo risku, jo arī citas ministrijas var pieprasīt līdzīgus algu noteikumus. Ja attiecībā uz neatkarīgām iestādēm tiek izskatīti īpaši algu noteikumi un pastāvīgo darbinieku darbā pieņemšanas procesa pielāgojumi, būtu vēlams, ka šie noteikumi ir daļa no sistemātiskas pieejas, nevis *ad hoc* izņēmumi pašreizējā tiesiskajā regulējumā.

Grieķijas iestādes turpina integrētās tiesu lietu pārvaldības sistēmas otrās fāzes sagatavošanas posmu, kas tika aktivizēts šā gada sākumā un ko paredzēts pabeigt līdz 2020. gada vidum. Šajā kontekstā konkursa procedūras pabeigšana attiecībā uz juridisku dokumentu elektronisku iesniegšanu tiesās ir 2019. gada vidus īpašās saistības, un drīz tiks pabeigta procedūru izstrāde sabiedriskajai apspriešanai par konkursa tekstu priekšlikumiem attiecībā uz otrā posma projektiem. Turklāt turpinās juridisku dokumentu elektroniskas iesniegšanas īstenošana, kas jau darbojas vairākās tiesās, kā arī juridisks un tehnisks darbs, lai veicinātu pilnīgu ieviešanu.

Korupcijas apkarošanas jomā valsts pārvaldes iestādes turpina darbu, ko vada Korupcijas apkarošanas ģenerālsekretariāts. Vairākas tiesiskās iniciatīvas (saistībā ar trauksmes celšanu, iekšējo revīziju un sekretariāta pilnvarām), ko vada ģenerālsekretariāts, ir jāiesniedz parlamentā. Konkrētāk, paredzams, ka drīzumā un pirms jaunievēlēto vietējo pašpārvalžu darba sākuma tiks pieņemts likums par iekšējo revīziju. Valsts pārvaldes iestādes arī apņēmās paātrināt darbu pie korupcijas lietu koordinācijas mehānisma izveides, lai gan šajā pārskatīšanas periodā nav panākts konkrēts progress.

Komisija turpināja uzraudzīt norises saistībā ar tiesvedību pret *TAIPED* ekspertu komitejas locekļiem un Grieķijas Statistikas iestādes (*ELSTAT*) bijušo priekšsēdētāju un vadošajiem darbiniekiem. Attiecībā uz iepriekšējo *ELSTAT* priekšsēdētāju *A. Georgiou* saistībā ar celtajām apsūdzībām, kuras attiecās uz fiskālo statistiku, Atēnu Apelācijas tiesa pieņēma viņam labvēlīgu nolēmumu, kas publicēts 2019. gada 8. martā. Tā kā Augstākās tiesas prokurors neiesniedza pārsūdzību, nolēmums paliek spēkā un pārmērīgā budžeta deficīta lieta ir neatgriezeniski izbeigta. Tas ir ļoti apsveicami. Attiecībā uz citām vēl neizskatītām lietām tiek plānots, ka *A.*

Georgiou iesniegta apelācija neslavas celšanas lietā tiks izskatīta 2019. gada maijā. Attiecībā uz Ekspertu komiteju kopš pēdējā pastiprinātās uzraudzības ziņojuma ir bijusi pozitīva notikumu attīstība, proti, attaisnojošs nolēmums, kuru pieņēmusi Atēnu Apelācijas tiesas palāta (vēl nav publicēts). Komisija turpinās rūpīgi uzraudzīt norises abās tiesvedībās un ziņos par tām pastiprinātas uzraudzības kontekstā.

REFORMU SAISTĪBU ĪSTENOŠANĀ GŪTĀ PROGRESA VISPĀRĒJS NOVĒRTĒJUMS

Grieķija ir nonākusi svarīgā punktā attiecībā uz politikas izvēlēm, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu ilgtspējīgu un ilgstošu ekonomikas atveseļošanos. Grieķija kopš ESM programmas termiņa beigām 2018. gada augustā ir spērusi samērīgus soļus jaunajā vidē. Saglabājas reālā izaugsme un darbvietu radīšana, un Grieķija 2018. gadā atkal pārsniedza savu primārā pārpalikuma mērķi. Kaut arī ar nelielu kavēšanos, to īpašo reformu saistību izpilde, kuras bija jāīsteno līdz 2018. gada beigām, ļāva 2019. gada aprīlī īstenot papildu parāda pasākumus 970 miljonu EUR apmērā. Grieķija ir arī sākusi no jauna piekļūt tirgum, un kredītreitinga aģentūras ir paaugstinājušas tās reitingu. Tomēr joprojām saglabājas ievērojamas krīzes sekas, ko atspoguļo augstais valsts parāda, INA un bezdarba līmenis. Lai samazinātu šo nelīdzsvarotību, daudzus gadus būs nepārtraukti jāīsteno institucionālās un strukturālās reformas, kas sāktas pēdējos gados, lai modernizētu ekonomiku un valsti, kā arī būs nepieciešama ekonomikas izaugsme daudzu gadu garumā.

Reformu īstenošanas temps pēdējo mēnešu laikā ir palēninājies, un nav nodrošināta dažu pasākumu atbilstība Eiropas partneriem sniegtajām saistībām. Lai gan ir dažas politikas jomas, kurās turpinās reformu īstenošana (piemēram, daži jautājumi saistībā ar kadastru, *Hellinikon*), pastāv risks, ka lielākā daļa no 15 īpašajām saistībām uz 2019. gada vidu netiks izpildīta pēc grafika. Dažos gadījumos, piemēram, veicot reformas sociālās labklājības jomā (invaliditātes novērtējums), publiskajā administrācijā (administratīvo sekretāru iecelšana) un enerģētikā (mērķa modeļa īstenošana), šie kavējumi varētu ilgt vairākus mēnešus. Komisija arī uzsver, ka ir svarīgi, lai Grieķijas iestādes veiktu pasākumus, kas ļautu 2019. gada otrajā pusē netraucēti turpināt iesākto privatizācijas konkursu (piemēram, *HELPE, Egnatia*, Atēnu Starptautiskā lidosta) procesu.

Eiropas iestāžu prognozes liecina, ka pēc fiskālo pasākumu pieņemšanas 2019. gada maijā pastāv risks saistībā ar pieņemtā primārā pārpalikuma mērķa 3,5 % no IKP apmērā sasniegšanu 2019. gadā un turpmāk, kā arī saistībā ar vidēja termiņa budžeta mērķa ievērošanu 2020. gadā. Neseno fiskālo pasākumu kvalitāte rada bažas, ņemot vērā mērķi padarīt publisko finansējumu labvēlīgāku izaugsmei un novirzīt lielāku daļu no sociālajiem izdevumiem tām grupām, kas visvairāk pakļautas nabadzības riskam.

VALSTS FINANSĒŠANA

Pēc veiksmīgas obligāciju emisijas janvārī Grieķija 2019. gada martā izmantoja tirgus otro reizi. Izmantojot priekšrocības, ko sniedz tirgus apstākļu uzlabošanās un reitingu celšanās, Publiskā parāda pārvaldības aģentūra pirmo reizi kopš 2010. gada izdeva 10 gadu valsts obligāciju, pēc kuras bija liels pieprasījums, un ieguva 2,5 miljardus EUR, atkārtoti piedāvājot 3,9 % likmi. Kopš tā laika aprīlī Grieķijas ienesīguma starpība ir vēl vairāk uzlabojusies: starpība, salīdzinot ar Vācijas *Bund*, ir sasniegusi vidēji 340 procentpunktus uz 10 gadiem. Tomēr pēdējā laikā Grieķijas obligācijas saskārās ar spiedienu, jo īpaši pēc jauno fiskālo pasākumu izziņošanas 7. maijā. Valsts naudas rezerves marta beigās bija augstas, proti, 24,3 miljardi EUR; ieskaitot vispārējās valdības struktūru skaidras naudas rezerves Valsts kases vienotajā kontā, rezerves sasniedza 33,7 miljardus EUR.

Parāda ilgtspējas analīzes tehniskais atjauninājums liecina, ka Grieķijas parāda atmaksājamības novērtējums kopumā nav mainījies. Pamatscenārijs liecina, ka parāds turpina samazināties, lai gan tas līdz 2048. gadam joprojām pārsniegs 100 % no IKP. Līdz 2032. gadam Grieķijas bruto finansējuma vajadzības svārstīsies 10 % apmērā no IKP un prognozes perioda beigās paliks aptuveni 17 % apmērā no IKP. Vēl nav iespējams parāda atmaksājamības analīzē pilnībā iekļaut nesenos fiskālos pasākumus, jo ir vajadzīga sīkāka analīze par to ietekmi uz izaugsmi un lielāka skaidrība attiecībā uz politikas virzienu vidējā termiņā. Taču politikas, kas negatīvi ietekmē primārās bilances pārpalikumu un izaugsmes potenciālu, negatīvi ietekmētu parāda trajektoriju.